

Ženski vestnik.

x **Ena beseda za naša dekleta.** V rokah imamo pismo, ki je je pisalo neko dekle, ki se je pred kratkim izselilo v Ameriko, svoji prijateljici na Kranjsko. Pismo pripoveduje v par stavkih, kako je z našimi dekleti v Ameriki. Glasi se: „Cleveland, 25. septembra 1913. Draga prijateljica! Naznanjam ti, da sem dobila delo v pralnici. Delala sem že preje v neki železni tovarni, pa me je precej prvo dopoldne prijejo za 2 prsta, da sem morala biti 14 dni doma, potem pa nisem šla več nazaj. Obljubila sem ti, da te bom spravila sem, pa za enkrat ti tega ne želim, ker je še meni žal, da sem šla. Dekle, ki bi se rado omožilo, naj pride le sem; ženini se dobe tukaj veliko lažje, kakor delo. Delo, ki bi bilo kaj vredno, se težko dobi. Še težje se pa dobe ženini, ki bi bili kaj vredni. Tukaj je dolgočasen kraj za nas, ki smo v bolj prijaznem kraju rojeni in navajeni. Hiše so skoraj vse lesene, samo kar je večjih, so zidane. Nikar ne mislite tako neumno, kakor smo mi, da je tukaj kakor kaka obljudljena dežela. Tukaj se mora zaslužiti vsak krajcar bolj trdo kakor doma.“

Zenski zakoni. V Kanadi imajo žene volilno pravico in vsled tega tudi gotov vpliv v postavodajalnih korporacijah. Ta ženski vpliv se baje že prav neprijetno občuti, če smemo verjeti nekemu manifestu, ki ga je izdala nacionalna družba proti ženski volilni pravici. Ta manifest dokazuje, da je rodila ženska volilna pravica ero pretiranega zakonodajstva in ekstravaganca. V zadnjem zasedanju kalifornske zbornice je bilo predloženih 4000 zakonov in 1100 zakonov sprejetih. Eden izmed teh zakonov se bavi s tem, da se uredi velikost kokoških koškov, a drug zakon predpisuje obliko čevljev, ki jih smejo nositi šolarji. Tretji zakon določa širino rjuh v hotelih in tudi njih kakovost. Ustanovilo se je 31 novih komisij, ki stanejo na leto 1.000.000 dolarjev. Vsekakor je ženski zakonski mlin v „zlato državi“ skrbel za izredno eneržijo za vse, kar je malo važno.

x **Ženske v Združenih državah.** Združene države v Severni Ameriki nam najjasneje kažejo, kako se razvija mestno in obrtno življenje na škodo kmetijstvu. Ni še dolgo, kar so bili ameriški farmerji (kmetje) v večini in je njihova moč odločevala tudi v političnem in gospodarskem življenju. Danes štejejo v Združenih državah mestnih prebivalcev 60 milijonov, na kmetih pa samo 31 milijonov. To, kar po malem opažamo pri nas, da tudi ženske vedno bolj zapuščajo kmečke rodne kraje in iščejo zaslužka po mestih in obrtnih središčih, vidimo še v mnogo večji meri v Severni Ameriki. L. 1880 je bilo v kmetijstvu zaposlenih 354.900 žensk, l. 1890 407.104 in l. 1900 663.209. Te številke se morajo primerjati z ogromnim prirastkom ameriškega prebivalstva. Neprimerno bolj je napredovalo število delavk po mestih. L. 1880 je bilo 13,5% vseh oseb, ki so imele kako obrt ali sploh kako službo, ženskega spola; 3,2% je bilo žensk zapo-

slenih pri trgovini; 15,4% pa v manufakturah. L. 1900 so se pomnožile imenovane številke na 16,6% in 16,9%. Za leto 1910 še nimamo podatkov v rokah, vendar pa je čisto gotovo, da so se v zadnjem 10letju te številke še mnogo pomnožile. Pravzaprav že zdaj ni v Združenih državah nobene panoge človeškega dela, pri katerem bi ne bile že tudi ženske. Najrazličnejše in najtežje posle izvršujejo. Vidimo jih kot delavke, kot advokatinje, zdravnice, voditeljice velikih podjetij na lasten račun ali za druge, tajnice v hotelih, trgovini itd. Za vse take posle je v Ameriki preskrbljeno tudi za potrebne šole. Seveda s tem trpi tudi družinsko življenje. L. 1807 se je našlo v celi Ameriki 1,836,288 žensk, ki so delale izven svojega bivališča, ki torej niso imele pravzaprav družinskega življenja. L. 1900 se je to število pomnožilo na 5,319,937. Opozoriti moramo, da vse služkinje šteje ta štetev med osebe, ki delajo tam, kjer bivajo. Opozoriti moramo na to, da je življenje na kmetih v Ameriki drugačno kakor pri nas, zato, ker pravzaprav tam ni vasi v našem smislu, marveč so samo bolj posamezne kmetije. Ljudje na kmetih se torej čutijo mnogo bolj osamele kakor pri nas in vsled tega imajo mesta tem večjo privlačno silo na nje. Žensk na kmetih v Ameriki so vsled tega rada polaščala ozožnost, ki rodi raznovrstne bolezni na čutnicah in večkrat celo umske bolezni. Pravijo, da je ¼ žensk v ameriških porišnicah s kmetov. Ta reč je tudi za nas silno važna, ker nas uči, da moramo, če hočemo ohraniti svoj kmečki stan, življenje na kmetih napraviti prijetno in izkušati, da imajo ljudje, ki tam prebivajo, tudi svojemu srcu in čistovanju primerno razvedrilo. Veliki pomen naših izobraževalnih društev in sploh razvitega društvenega življenja se s tem le še jasneje kaže. Zlasti velja ta potreba za žensko, ki je rahločutnejša in ki ima po svoji naravi mečje živce. Zapuščeno in osamljenost upliva na žensko, še veliko hujše nego na moškega. Otožnost, ki se lahko razvije v neko nejevoljo nad vsem, postane lahko vir hudim boleznim. To le mimogrede. Amerikanci so spoznali, da je treba tudi za kmečko žensko kaj storiti. Splošno se tam za povzdigo kmetijstva države zelo brigajo. V novejšem času so pa začeli s posebno vneto skrbejo za kmečki ženski naraščaj. Izprevideli so to, kar vemo tudi mi, da je prva in poglavitna potreba za kmečko žensko primerna, temeljita izobrazba. Najprej so začeli to delo v ljudskih šolah in v tem oziru so nam naprej. Pri nas so ljudske šole na kmetih take kakor po mestih, samo da imajo po mestih več učnih ur in več razredov, bistveno se pa ne ločijo. Tako je bilo tudi do pred par leti v Ameriki; danes je pa ta reč drugačna. Ljudske šole na kmetih so se prilagodile kmečkim potrebam. Deklice se že v ljudskih šolah uče poljedelstva in gospodinjstva. Poleg tega so se uvedli za dekleta na kmetih in gospodinjstvo gospodinjski tečaji in vse polno različnih kmetijskih in gospodinjskih šol. Nekateri n. pr. v Wisconsinu so take, da jih obiskujejo učenci obeh spolov. Vendar pa je večina žensk na njih.

x **Kako se napravi prav dobro kislo zelje.** Takšno kislo zelje se dobi samo od velikih, trdih in takih glav, ki nimajo predebelih listnih reber. Ko se je porbralo glave, naj se spravi v kak suh prostor, in sicer tako, da izhlapi iz njih preobilna voda. V tem prostoru naj se je pusti nekaj dni. Preden se je reže, izrezati se jim morajo koceni. Najložje pa se koceni odstranijo, ako se glave razpolovičijo in nato iz vsake glave kocen v obliki storžca izreže. Za tem se glave na željnem obliču razrežejo. Ko se devajo v oblič, naj se položijo vanj tako, da bo glava s prerezanim stranjo ležala na nožih. Zrezano zelje naj se spravi potem v dobro osnažene sodčke ali v kad. Vsaka plast zelja naj se sproti posoli in z lesenim pehom dobro stlači. Z vlaganjem naj se na prej opisani način nadaljuje, dokler se je sodček ali kad napolnilo, oziroma vse zrezano zelje pospravilo. Posode za kisanje zelja naj bodo rajši ozke in visoke, kakor pa široke in nizke. Če se zelje pravilno ne skisa, tiči vzrok navadno v tem, da se ga je premalo ali pa premočno osolilo. Množina soli naj znaša 1—3% (na 1 kg zrezanega zelja 1—3 dkg soli). Ako se zvame malo soli, se zelje poprej skisa, ali tako kislo zelje se ne drži tako dolgo kakor močnejše osoljeno. Pri premočnem soljenju pa se pojavi ravno nasprotno. Po takšnem soljenju dobi zelje oster, grenak okus. Ko se zrezano zelje vlaga, doda se mu lahko raznih dišav, in sicer takšnih, kakoršne komu ugajajo. Dodajo pa se tudi lahko, ko se dene kislo zelje kuhat. Vrhnja plast naj se nekoliko bolj močno posoli, pokrije z opranimi zeljnimi listi, na nje se položijo pooblane in primerno prirojene deske ter obteže s kameni. Iz zelja sme priti le toliko vode, da so deske z njo popolnoma pokrite. Ako ni prišlo toliko zeljnice na vrh, naj se dolije 3%-ne solne raztopine. Zelje se bolje drži, če se nekoliko zeljnica iztoči iz kadi in jo nadomesti s slano vodo. Slana, dolita voda pa pospeši tudi vretje, pri katerem se razvija mlečna kislina in katera prepreči, da se zelje ne pokvari. Najprimernejša toplota za to vretje je 10—15 stopinj C. Po vretju naj se motna, penasta zeljnica pobere zvrha, zeljno listje naj se nadomesti s kako snažno ruto in nalije navrh mlačne vode ter obteži končno oprane deske s kamenjem. Da dobi zelje vinski-kisli okus, mora kolikor mogoče hitro povreti, kar se pa doseže le tedaj, če se ga spravi v primerno tople prostor. Ko je pravilno povrelo, naj se prestavijo kadi in čebri v klet. Pazi se naj, da bo zelje vedno pod vodo. Ako ni na vrhu zelja dovolj tekočine, naj se skuha solna raztopina in naj se jo, ko se je ohladila, zlije na vrh.

x **Huzarski hlebčki.** Mešaj 14 dkg surovega masla tako dolgo, da se peni, pridaj 7 dkg stolčenega presejanega sladkorja, 2 rumenjaka, 17 dkg moka, iz testa naredi hlebčke, vtisni vsakemu luknjico s prstom ali kuhalično. Pokladaj jih na pomazano pekačo, pomaži z raztepenim jajcem in potresi z razrezanimi mandeljni. Ko so pečeni, napolni luknjice z mezgo in potresi s sladkorjem.

Kmečki delavec.

y **Beg iz Avstrije.** V Avstriji kakor tudi na Ogrskem popušča kmečko prebivalstvo vedno bolj domačo grudó in se naseljuje po mestih, zapušča domovino in se izseljuje v Ameriko in druge kraje. Tisti časi so že davno minuli, ko se naši ljudje za nobeno ceno niso ločili od rojstnega kraja. Naša država gospodarsko nazaduje. Nič prida se ne stori, da bi se industrija razširjala in da bi se v tovarnah ljudje počeno plačevali. Slabo gospodarsko stanje pa izrabljajo agentje bogatih prekmorskih družb, ki so agentško organizacijo za izseljevanje do skrajnih podrobnosti izpeljali. Prekmorske družbe so izvabile iz države, osobito v Galiciji, silno ljudi, kar se je zlasti ob zadnjih nemirnih časih pokazalo. Armadni krogi so zato zaropotali in gališka vlada je, kakor znano, prepovedala vojašini podvrženim mladeničem in možem, se iz države izseljevati. Ta prepoved da veliko misliti. Koliko mladih mož je moralo iz Galicije že izginiti, da so izdali to prepoved! Iz Galicije, z Ogrske, iz Hrvaške, iz Slavonije, s Kranjskega, da, tudi s Koroške, Stajerske in že iz Tirol se čimdalje več ljudi izseljuje iz domovine. Ni več tako, kakor takrat, ko je Kranje Trdina hvalil izseljevanje, češ, koliko denarja da ljudje prinesejo domov nazaj. Ogromna večina izseljencev je za nas izgubljena; ostane v Ameriki in v Nemčiji, kjer imamo že tretji rod naših slovenskih izseljencev, ki več slovensko ne zna, med tem ko je drugi rod še slovensko znal. To, kar velja za Slovence, velja v isti meri za Hrvate in Poljake. Nobena vojska, nobena nalezljiva bolezen ni stala našo državo toliko žrtev, kolikor nam jih je že tujina požrla. Kmečki stan tarni in jadikuje, v dolgih životari naprej. Dohodke kmetij poberejo obresti, odvjetniki, razne pristojbine in davki. Kmet namreč ne more davčnemu vijaku ničesar skriti, kakor bogataš, ki se zato tako upira, da bi smeले imeti davčne oblasti v njegove knjige vpogled. Ena slaba letina pomenja za kmeta beračijo. Na teh tleh lahko delujejo organizacije agentov prekmorskih družb, ki jih vzdržuje zdaj pred vsem kmetič naše monarhije. Agentje slikajo krasote in sijajne plače v Ameriki z najlepšimi barvami. S kačjo lokavostjo in tudi s silo izvabijo ljudi na morje. Kako se ubogi izseljenci vozijo? To, če nisi slep, že lahko v Ljubljani vidiš. Spravijo jih kakor čredo ovac v najslabše železniške vozove, v Nemčiji v tiste vozove IV. razreda, kjer ti mora na svo-

jem kovčegu sedeti, če ga ima. Povsod ga gledajo postrani. „Avstrijski izseljenci so“, se Nemei v rajhu rogajo, kadar vidijo, da se naši reveži po raznih postajah gnetejo. To ve tisti, ki sliši Nemece v rajhu, če mislijo, da so sami med seboj. „Ali ni nobenega socialnega zasluga pri našem sosedu in zavezniku? Ali je taka revščina v Avstriji? Ali vlada tam nič ne stori, da bi se mogli ljudje doma preživeti?“ — Kako je pa se-le v Ameriki! To povejo tisti reveži, ki tam ponesrečijo ali se kot pohabljenici vrnejo domov. Drugi ne, ker se sramujejo. Trdo delo, plače pa tudi take, da se le s težavo izhaja. Avstrijska javnost se zdaj peča precej z izseljevanjem. Neobhodno je potreben pred vsem zakon v varstvo izseljencev, ki ga zdaj še ni. Bogataši so znali rešitev te postave, ki je bila že pred 10. leti predložena, do zdaj prepričati. Za povzdigo kmečkega stanu se stori pravzaprav le toliko, kolikor je za največjo silo potrebno, da konec ne vzame. In za delavstvo? Rajši molčimo. Še zdaj ni delavstvo za slučaj starosti preskrbljeno, dasi socialno zavarovanje čaka že celo večnost rešitve. Kar se glede na izseljevanje stori, je storila edino krščanska usmiljenost po Rafaelovi družbi, ki jo pa tudi država ne podpira niti gmotno niti moralno tako, kakor bi bilo to želeli. Avstrija kriči po velikih in korenitih socialno-gospodarskih prenosovah, če ne, bodo v nekaj 10letjih cele pokrajine našega cesarstva popolnoma razljudejene.

y **Koliko železa dajo avstrijski rudniki.** Po Po poročilu c. kr. ministrstva za javna dela posnamemo nekatere podatke o dobivanju železne rude v avstrijskih deželah. Vseh rudniških podjetij za železo je bilo v l. 1912 le 24 res odprtih in imela so 6223 delavcev. Skupno se je izkazalo 29 milijonov kvintalov železne rude, in sicer skoro za 6% več kot leta 1911. Za toplenje železa obstoja sicer 26 podjetij, a stoji jih ravno polovica in 5951 delavcev. Natopilo se je v teh plavžih 17 milijonov kvintalov surovega železa, ki je vredno 143 milijonov kron. Za toplenje rude se je porabilo 18 milijonov kvintalov koksa in 50 milijonov kvintalov premoğa v skupni vrednosti 59 milijonov kron. Velika večina surovega železa se izdeluje doma, le 1 milijon kvintalov gre čez mejo. Največ surovega železa prodamo na Ogrsko in v Italijo, nekaj tudi v Nemčijo, v Švico in nekaj malega tudi v Sev. Ameriko.

y **Delavec -- mašnik.** Sin voditelja nemških krščansko-socialnih delavcev, Spalowskega, se je v

mladosti naučil strugarstva. Kot pomočnik je večer-ne ure porabil za to, da se je marljivo učil latinščine in drugih gimnazijskih predmetov. Čez kake poltretje leto je prosil za sprejem na gimnazijo in je napravil vsprejemni izpit za IV. razred. Nato je vstopil v red očetov Družbe Jezusove in bivši strugarški pomočnik je kot novomašnik oče Ljudevit služil letos v Inomestu prvo sv. mašo. Lep vzgled vstrajnosti!

y **Slovenski delavci, delavke! Pristopajte v Jugoslovansko Strokovno Zvezo!** Dobili smo sledeči oklic: Strokovna Zveza si je že tekom 3 let svojega obstanka osvojila po celem Slovenskem toliko delavstva, da je eno največjih delavskih strokovnih društev na jugu. Strokovna Zveza skrbi za delavsko izobrazbo! Prireja predavanja, poučne shode, raziskuje delavske razmere, vlaga prošnje na urade za pridobitev delavskih pravic in izboljšanje delavskih razmer! Vlaga za izboljšanje plačilnih razmer na delodajalce spomene in posreduje pri sporih med delavci in podjetniki! Jugoslovanska Strokovna Zveza je najboljša delavska zavarovalnica v bolezni, nezgodi in brezposelnosti. Vsak član Zveze, ki je postal vsled bolezni nezmožen za delo ali pa ostal brez lastne krivde brez dela, ima pravico do podpore skozi 7 tednov. Zveza ima 5 razredov za bolniško in brezposelno podporo: V 1. razredu plačuje član po 16 vin. na teden, ima pa v bolezni in brezposelnosti pravico do podpore vsak dan skozi 7 tednov po 50 vin. V 2. razredu plačuje po 22 vin., dobiva pa 75 vin. podpore vsak dan. V 3. razredu plačuje po 28 vin., podpora pa znaša po 1 K na dan. V 4. razredu plačuje 44 vin., dobi pa podporo v znesku 1 K 50 vin. na dan. V 5. razredu plačuje 59 vin., dobiva pa 2 K podpore na dan. Poleg tega podpira Zveza svoje člane pri preseljevanju in daje izvanredne podpore v slučaju sile in potrebe. Zveza izplačuje tudi posmrtnino. Družina umrlega člana ima pravico do podpore 40—100 K. — Zveza daje članom pravne svete in pravno varstvo brezplačno in najame v slučaju potrebe tudi pravnega zastopnika. — Delavci in delavke! Nobeno strokovno društvo vam ne nudi toliko prednosti in koristi, kakor Zveza. Nobeno delavsko društvo ne dela tako požrtvovalno za svoje člane kakor Zveza. Nobeno društvo ne uživa vsled tega tudi toliko zaupanja kakor Zveza. Jugoslovanska Strokovna Zveza je najboljša in najbolj požrtvovalna zaščitnica slovenskega delavstva! Pristopajte va-njo in agitirajte za vstop va-njo pri vseh svojih tovariših in tovariščah!